

OTİZM

Bilinenler, Bilinmeyenler, Yeni Gelişmeler

Otizm spektrum bozukluğu belirtileri erken çocukluk çağında başlayan, sosyal ve iletişimsel alanda belirgin yetersizlikler, tekrarlayıcı davranışlar ve sınırlı ilgi alanları ile seyreden karmaşık bir nörogelişimsel bozukluk olarak tanımlanıyor. Otizme neyin, nasıl neden olduğu tam olarak bilinmese de bir takım nörolojik, genetik ve çevresel faktörlerin birlikte rol aldığı söyleniyor.

Otizm Nasıl Teşhis Edilir?

Otizmin tanısında kesin sonuç veren herhangi bir kan testi, beyin görüntüleme sistemi veya başka bir yöntem ya da laboratuvar analizi maalesef henüz yok. Şu an için uzmanlar ancak kişilerin davranışlarını ve bazı durumlar karşısında gösterdikleri tepkileri gözlemleyip değerlendirerek kişide otizm spektrum bozukluğu olup olmadığını tespit edebiliyor.

Otizme başka rahatsızlıkların da eşlik edip etmediğinin anlaşılması için otizm tanısı konulmuş bireylere işitme, görme testleri, beyin görüntüleme, kan ve idrar analizleri, EEG (beyin dalgaları aktivitesinin elektiriksel yöntemle izlenmesi), genetik konsültasyon gibi bazı tıbbi tetkikler de uygulanıyor.

DSM-5'te (tanı ölçütleri başvuru el kitabı) otizm spektrum bozukluğu kapsamındaki temel belirtiler iki yönde inceleniyor:

- Sosyal etkileşim ve iletişim yetersizlikleri,
- Sınırlı ve tekrarlayıcı ilgi, davranış ve etkinlikler

Sosyal ve iletişimsel yetersizlik dendiğinde toplumsal ve duygusal karşılıklı yetersizlik, sözel olmayan iletişimde yetersizlik, ilişki kurma ve sürdürme de yetersizlik anlaşılıyor. Tekrarlayıcı ilgi ve davranışlar dendiğinde ise basmakalıp ve tekrarlayıcı motor hareketler, aynılıkta ısrar, rutine sıkı bağlılık, belli bir alana yoğun ilgi, duyuşal olarak az veya çok uyarılma anlaşılıyor.

Otizm Belirtileri En Erken Ne Zaman Görülür?

ABD'de yakın zamanda yapılan ve sonuçları *Nature* dergisinde yayımlanan bir çalışmada araştırmalar manyetik rezonans görüntüleme (MRI) yöntemiyle elde edilen verileri kullanarak hangi bebeklerde otizmin ortaya çıkacağı %80 doğrulukla tahmin etmeyi başardı. Büyük kardeşleri otizimli olan çok sayıda bebeğin beyinleri 6,12 ve 24 aylıkken MRI ile görüntülendi

ve iki yaşından sonra davranış bozuklukları göstermeye başlayan bebeklerin beyin yüzey alanının 6-12 aylık dönemde aşırı derecede büyümüş olduğu görüldü. 12-24 aylık dönemde beyin hacmi aşırı derecede artıyor ve otizm belirtileri ortaya çıkıyordu. Eğer bu çalışmanın sonuçları ileride yapılacak başka çalışmalarla doğrulanırsa, yüksek otizm riski taşıyan çocuklarda otizm olup olmadığı daha belirtiler ortaya çıkmadan tespit edilebilir. Araştırmacılar geliştirdikleri tahmin yöntemini kullanarak henüz otizm belirtileri ortaya çıkmamış bebekler üzerinde deney yapmayı ve otizmin ortaya çıkmasını engelleyebilecek tedaviler geliştirmeyi planlıyor.

Sadece otizmi değil, özel eğitime ihtiyaç duyan tüm bireyler için duyarlı olmayı başarmamız gerekiyor. Otizmliler de tüm insanlar gibi sevgiyi, mutluluğu, hüznü ve acıyı hisseder ama kendilerini ifade etmekte zorlanırlar. Herkes gibi onların da duyguları, düşünceleri ve yasal hakları var. Otizmliler çocuklar, fırsat eşitliği çerçevesinde, hem eğitimde hem de sosyal hayatta toplum tarafından fark edilmeyi, anlaşılmayı ve kabul edilmeyi bekliyor. Onların tek ilacının sevgi, sabır ve anlayışla yoğrulmuş ve iyi planlanmış bir eğitimle desteklenen bir yaklaşım olduğunu unutmamalıyız.

Değerli Öğretmenlerimiz;

Öğretim yöntem ve teknikleri açısından genel ve özel eğitim birbirine benzemekle birlikte, bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerin yetersizlik türü, eğitim performansı ve ihtiyaçlarına göre; araç-gereç, eğitim materyalleri, öğretim yöntem ve teknikleri ile ölçme ve değerlendirmeyle ilgili konularda düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin; akademik performansı, öğretim amaçları, yararlanacakları özel eğitim ve destek eğitim hizmetlerinin türü ve süresi, eğitim programına ilişkin uyarlamalar ile değerlendirme süreci belirlenerek, ‘‘ Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlanmalıdır. Hazırlanan BEP doğrultusunda öğrenme ortamlarının düzenlenmesi, öğretim yöntem ve tekniklerin uyarlanması, problem davranışlarının ortaya çıkmadan önlenmesi bu bireylerde öğrenmenin etkili ve kalıcı olmasını sağlayacaktır.

Sosyal Etkileşim Sorunları

Sosyal etkileşim için gerekli sözel olmayan davranışlarda yetersizlik,

Sıra dışı göz kontağı özellikleri: Göz kontağı hiç kurmamak, çok kısa süreli kurmak ya da alışılmadık biçimde kurmak örneğin; birden bire gözlerini karşısındakinin gözlerine dikmek ve kaçırarak. Jest ve mimik kullanımında sınırlılık: Konuşurken çok az jest ve mimik kullanmak.

Başkalarına yaklaşmada sıra dışı özellikler: Sosyal ortamların gerektirdiği mesafeyi ayarlayamamak: Başkalarına fazla yakın ya da uzak durmak. Ses kullanımında sıra dışılık: Konuşurken alışılmadık ses kalitesi ve vurgu özellikleri göstermek.